

נקודה בפרשה

הלכות ופרפראות בפרשת השבוע לרבני אירופה

" וְקִימָהּ ה' לֹא לְעַם קְדוֹשׁ, כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע-לָךְ: כִּי תִשְׁמַר, אֶת-מִצְוֹת ה' אֱלֹקֶיךָ, וְהִלַּכְתָּ, בְּדַרְכָיו. " (פרשתנו, כי תבוא - דברים כ"ח, ט)

מצווה בפרשה – הליכה בדרכי ה'

מצווה תרי"א. ללכת ולהדמות בדרכי ה' יתברך - שנצטוונו לעשות כל מעשינו בדרך הישר והטוב ולהטות כל דברינו אשר בינינו ובין זולתנו על דרך החסד והרחמים, כאשר ידענו מתורתנו שזהו דרך השי"ת וזה חפצו מבריותיו למען יזכו לטובו, כי חפץ חסד הוא, ועל זה נאמר "והלכת בדרכיו". וארז"ל בפרוש זאת המצווה, מה הקב"ה נקרא רחום וחנון, צדיק וקדוש, אף אתה היה רחום וחנון, צדיק וקדוש. לומר, שנלמד נפשנו ללכת בפעולות טובות ומדות נכבדות שהוא יתברך מתנהג במדות טובות אלו עם בריותיו, על דרך משל.

דיני המצווה: דרך כלל שיבחר לו האדם בכל עניינו ובכל מעשיו הדרך הטובה והממוצעת ולא יתרחק אל הקצוות לעולם ועל זה ארז"ל שיחא אדם ש"ם דעותיו תמיד, כלומר שיחשוב לעשותם על דרך המיצוע והיושר. (ע"פ ספר החינוך)

אספקלריה

מהן דרכי ה' * על שיל הזהב

בספר המצוות מונה הרמב"ם כמצווה בפני עצמה, את הציווי להדמות בה' כפי היכולת, הנלמד מהפסוק בפרשתנו "והלכת בדרכיו", ומפרש שהציווי הוא ללכת בדרכי ה' להיות חנון ורחום וכו' (כמובא לעיל מספר החינוך). בתשובות רבי אברהם בן הרמב"ם מובא, ששאלו אותו מדוע נמנית מצווה זו בפני עצמה והרי לכאורה היא מצווה כללית - ללכת בדרכי ה' ע"י קיום כל המצוות - ובשרשי המצוות כתב הרמב"ם שציווי כולל אינו נמנה כמצווה פרטית. ומבאר על כך, שלפי הפירוש בתורה שבעל פה ('הקבלה' בלשוננו) אין "והלכת בדרכיו" מתייחס על שמירת כל המצוות (אודותיה מדובר קודם בפסוק), אלא זהו ציווי נוסף, על דברים התלויים במידות.

והנה בלשון ר"א בן הרמב"ם "דברים התלויים במידות", אין לפרש שכוונתו רק לפן המעשי של גמילות חסדים, ביקור חולים וכדו', שכן גם על מצוות אלו כתב הרמב"ם שנכללות במצוות "ואהבת לרעך כמוך". אלא, שקיומם צריך להיות כדברי חז"ל (שבת קלג ע"ב) על מנת להדמות בו יתעלה. וזהו חידוש מצווה זו - כוונה מיוחדת, להדמות לה' על ידי קיום המצוות. דבר זה מתחבר עם מה שכתב הרמב"ם בהלכות דעות שאנו מצווים ללכת בדרך הבינונית ובכך אנו נדמים אליו יתברך. פירוש הדברים, על דרך המובא במורה נבוכים, שפעולות ה' במידה מסוימת, הן רק פעולה ולא חלילה מידה של ה'. כלומר, אצל ה' אין שייך עניין של מדת כעס או רחמנות, אלא הוא משתמש כביכול בהן כדי לפעול עם בריותיו בהתאם למעשיהן. כאשר האדם ינהג באופן זה, מעשיו לא יטו לימין או לשמאל אלא ילך תמיד בדרך האמצע, כיון שהם אינם תוצאה של רגש ומידה, שיכולות להתבטא בצורה בלתי מאוזנת, אלא זהו מעשה מושכל, של האדם המבקש את ההנהגה האמיתית, ואז הוא הולך בדרך ה'.

מדרש לפרשה

תנו רבנן, לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת. לא כאלישע שדחפו לגחזי בשתי ידיו ולא כיהושע בן פרחיה שדחפו (לאחד מתלמידיו) [להנוצרי] בשתי ידיו. אלישע מאי היא, שכאשר ריפא את נעמן שר צבא ארם מצרעתו, רצה נעמן לשלם שכרו ואלישע לא רצה לקחת, אך גחזי משרתו הלך ולקח את המתנות ואז אמר לו אלישע: צרעת נעמן תדבק בך ובזרעך לעולם - "וארבעה אנשים היו מצורעים" אמר רבי יוחנן זה גחזי ושלשת בניו. "וילך אלישע דמשק" למה הלך אמר רבי יוחנן שהלך להחזירו לגחזי בתשובה ולא חזר. אמר לו חזור בך, אמר לו כך מקובלני ממך כל מי שחטא והחטיא את הרבים, אין מספיקין בידו לעשות תשובה.

יהושע בן פרחיה מאי היא? כששב ר' יהושע מאלכסנדריה לארץ ישראל, הגיע לאכסניה שם כיבדוהו כראוי והיה משתבח: כמה נאה אכסניא זו. נתן אחד התלמידים עיניו בבעלת האכסניה, אמר לו רבו, רשע בכך אתה עוסק? ונידחו. יום אחד כשעסק ר"י בקריאת שמע הגיע התלמיד לבקש שרבו יקבלו וסימן ר"י בידו, סבר התלמיד שרבו מרחקו והלך ועבד ע"ז. אמר ליה חזור בך, א"ל כך מקובלני ממך כל החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה. תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר יצר תינוק ואשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת, (ע"פ תלמוד בבלי, סוטה מ"ז, א).